

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania M. S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.
o zasiłek chorobowy i macierzyński,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
czerwca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego Sądu
Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W.
z dnia 28 września 2018 r., sygn. akt VIII Ua (...),

odmawia się przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. decyzją z dnia 7 lipca 2017 r. odmówił wnioskodawczyni M. S. prawa do zasiłku chorobowego za okres od 26 sierpnia 2013 r. do 11 grudnia 2013 r. i zasiłku macierzyńskiego od 12 grudnia 2013 r. do 10 grudnia 2014 r. od podstawy wymiaru składek w kwocie 5.004,82 zł oraz przyznał prawo do zasiłku chorobowego za okres od 26 sierpnia 2013 r. do 11 grudnia 2013 r. i zasiłku macierzyńskiego od 12 grudnia 2013 r. do 10 grudnia 2014 r. od podstawy wymiaru w kwocie 1.380,64 zł. Ponadto, w związku z pobraniem nienależnego zasiłku chorobowego za wskazany w decyzji okres, organ zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu na fundusz chorobowy określonej w tejże decyzji kwoty nienależnie pobranego zasiłku chorobowego.

Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2018 r. Sąd Rejonowy w W. w punkcie I zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zwolnił Wnioskodawczynię od obowiązku zwrotu na fundusz chorobowy nienależnie pobranego zasiłku chorobowego w kwocie 12.848,09 zł i zasiłku macierzyńskiego w kwocie 20.311,21 zł wraz z odsetkami w wysokości 42.151,74 zł, nie naruszając zaskarżonej decyzji w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z 28 września 2018 r., VII Ua (...) zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w W. i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. w ten sposób, że oddalił odwołanie w części dotyczącej zwrotu zasiłku chorobowego i macierzyńskiego oraz zwolnił Wnioskodawczynię, tj. M. S. od obowiązku zapłaty ustawowych odsetek w kwocie 9.992,44 zł. W pozostałym zakresie oddalił apelację oraz zniósł wzajemnie koszty procesu.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania Wnioskodawczyni, M.S. wskazała, że jest ona oczywiście uzasadniona, a w sprawie naruszono prawo materialne, czyli art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i art. 6 k.c. poprzez jego niezastosowanie w przedmiotowej sprawie ; naruszenie prawa procesowego, czyli art. 365 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c., które, w ocenie wnioskodawczyni miało istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżąca wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w W. i orzeczenie co do istoty sprawy, poprzez oddalenie w całości apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.; zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni kosztów postępowania apelacyjnego oraz postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. Ewentualnie, w razie niezaistnienia przesłanek do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy i orzeczenia co do istoty, wnioskodawczyni wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w W. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, w tym do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu skarżąca stwierdziła, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, w prawie ubezpieczeń społecznych, w którym pojęcie nienależnego świadczenia obejmuje delikt wyłudzenia świadczeń, obowiązek ich zwrotu –

ograniczony do wypadków, w których wzbogacony przyjął świadczenia w złej wierze, wiedząc, że mu się one nie należą – dotyczy osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów, albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd instytucji ubezpieczeniowej. Błąd bowiem, zawsze wiąże się z pierwotną wadliwością rozstrzygnięcia organu rentowego lub odwoławczego, z etapem ustalania prawa do świadczeń, a jego istotną cechą konstrukcyjną, odróżniającą od innych uchybień organów rentowych lub odwoławczych, jest istnienie fałszywego wyobrażenia organu o stanie uprawnień wnioskodawcy, wywołanego na skutek świadomego zachowania osoby pobierającej świadczenie (wyrok Sądu Najwyższego z 9 lutego 2017 r., II UK 699/15). W ocenie skarżącej, na gruncie niniejszej sprawy nie może być mowy o świadomym działaniu wnioskodawczynie nakierowanym na wprowadzeniu organu rentowego w błąd celem wyłudzenia świadczenia. Wnioskodawczynie zawarła z pracodawcą ważną umowę o pracę, która obowiązywała i była wykonywana przez strony. Wnioskodawczynie świadczyła pracę i z tego tytułu otrzymywała wynagrodzenie. Teza, aby wnioskodawczynie miała wiedzę, że otrzymuje zbyt duże wynagrodzenie, a zatem z premedytacją wprowadza w błąd organ rentowy, jest całkowicie dobrowolna i nieuzasadniona, a także nielogiczna. Skarżąca podnosi, że Sąd Okręgowy dokonał błędnej wykładni art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych uznając, że pojęcie świadczenia nienależnego jest tożsame z pojęciem świadczenia nienależnie pobranego, podczas gdy na gruncie niniejszej sprawy, nawet jeśliby uznać świadczenie wypłacone wnioskodawczynie świadczeniem nienależnym, to nie było to świadczenie nienależnie pobrane przez wnioskodawczynię, która otrzymała świadczenie chorobowe i macierzyńskie w związku z zawarciem wiążącej umowy o pracę, umowy nie zawartej dla pozorów, a zawartej w związku z zasadą swobody umów co do treści, w tym co do wysokości wynagrodzenia. Stosownie do wyroku Sądu Najwyższego z 9 lutego 2017 r. wydanego w sprawie II UK 699/17, przesłanka „świadomego wprowadzenia w błąd” nawiązuje do winy osoby pobierającej świadczenie, więc świadomym wprowadzaniem w błąd jest umyślne działanie zainteresowanego, przyjmujące postać *dolus directus* lub *dolus eventualis*. Ponadto, zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 11 lipca 2017 r. w sprawie I UK 302/16, dowód istnienia przesłanek

żądania zwrotu świadczenia nienależnego obciąża organ wypłacający świadczenia. Skarżąca podnosi również, że Sąd Okręgowy związany był rozstrzygnięciem Sądu Apelacyjnego z 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt III AUa (...) w zakresie braku pozorności umowy o pracę i jej wiążącego charakteru. W ocenie wnioskodawczyny, w zaskarżonym rozstrzygnięciu nie zostało wzięte pod uwagę powyższe ustalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Ponadto, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁴ § 2 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, a zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2008 r. w sprawie I UK 154/08, stwierdza się, że „żądanie zwrotu” nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu według prawa cywilnego – art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Z tą też chwilą rozpoczyna się bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek (art. 120 § 1 k.c.). W innym wyroku, Sąd Najwyższy stwierdził, że w rozumieniu art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, błąd stanowi następstwo świadomego działania pobierającego świadczenie, determinowanego wolą wywołania przekonania po stronie organu, że zostały spełnione warunki nabycia prawa do świadczenia lub świadczenia o określonej wysokości. Ów błąd wiąże się zawsze z pierwotną wadliwością rozstrzygnięć organu rentowego lub odwoławczego, z etapem ustalania prawa do świadczeń, a jego istotną cechą konstrukcyjną, odróżniającą od innych uchybień organów rentowych lub odwoławczych, jest istnienie fałszywego wyobrażenia organu o stanie uprawnień wnioskodawcy, wywołanego na skutek świadomego zachowania osoby pobierającej świadczenie. Obowiązek zwrotu świadczenia obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze, mając świadomość jego nienależności. Dotyczy to zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach dotyczących braku prawa do pobierania świadczenia (art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy systemowej), jak i osoby, która uzyskała świadczenie na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w

błąd organu wypłacającego świadczenie (art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej). Świadomość nienależności świadczenia może mieć źródło w pouczeniu udzielonym przez organ rentowy co do okoliczności powodujących konieczność zwrotu świadczenia, bądź też może wynikać z zawinionego działania osoby, która spowodowała wypłatę świadczeń.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy zauważyć, że twierdzenia skargi stanowią w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sąd drugiej instancji, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Tym bardziej, że skarga oparta została wyłącznie na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego i postępowania oraz procesu dowodzenia, a Sąd Najwyższy związany był ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Ponadto, jak wykazano wyżej Sąd Najwyższy wypowiadał się już w podobnych sprawach.

We wniosku nie tylko nie wykazano, że skarga jest oczywiście uzasadniona, ale nie wykazano, że jakichkolwiek rzeczywistych uchybień Sądu drugiej instancji.

Z powyższych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.